

ΣΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

NOYMA

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ.Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 18 του Δεκεμβρίου 1908 | ΓΡΑΦΕΙΑ: 'Οδός Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 177

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΔΔΟ:

ΨΥΧΑΡΗΣ. Άπολογία (συνέχεια).
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Στόν "Ερμονα".
Α. Ε. Παραμύθια Μολύβου (της Μιτολήνης).
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Ο "Ασωτος" (δράμα).
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Λ. Α. Νάξιππος. "Αινὴ Γιαννώνισσα".
Δ. Π. Τ. Φαινόμενα και Πράματα ("Η φωνή—Νέα Ζωή—Για τὸ πήγοντα—Η πάψη τοῦ Περισσούντια").
ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΚΗΡΥΓΜΑ—ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΣΤΟΝ ΕΡΜΟΝΑ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ ΤΗΣ „ΑΡΓΩΣ“

Και ξέπινα, ξέπινα τοὺς ρυθμούς.

Δέο τοῦ μηνός.

Μόλις ἔρριξα ματιές μέσα στὰ καινούρια σου τραχεούδια, και νά! ξυπνάεις μέσα μου ἡ κριτική μανία· μὰ ταιριάζει τάχα νὰ τὰ κρίνω ἐγώ, ἀφοῦ σ' ἐμένα τάφερθνεις; πῶς θὰ μποροῦσα, ὑστερ' ἀπὸ τὸνομά μου, μὲ τέτοιο τρόπῳ σκαλισμένα στὰ μέτωπο τοῦ ἔργου σου, νέθρω τὴν ἀταράξια τοῦ κριτικοῦ, ποῦ πρῶτ' ἀπ' ὅλα θὰ μοῦ χρειασθῇ; "Ἐπειτα τὶ τάχα περισσότερο καὶ τὶ πιὸ ταιριάσσει θὰ μποροῦσα νὰ στοχαστῶ γιὰ σένα κι ἀπ' ὅσα στοχάστηκα σὲ διό μου ἥρθε βαλμενά γιὰ τὸ πρώτο σου βιβλίο, γιὰ τὸ βιβλίο «Τῆς Ζωῆς», στὸ περιοδικό «Ἀκρίτας», τὸν περασμένο χρόνο, ὅταν ἐσένα δὲ σὲ γνώριζα, μήτε καλὰ καλὰ τὸνομά σου, και μόνο τοὺς στίχους σου πρωτόβλεπτα; Και μήτε εἶναι ο στίχος σου ἀπὸ κείνους ποὺ γυρεύουν κανένα παίνεμα, μὲ τὰ καθιερώμένα κοντόλογα, ὅσο κι ἂν τὸ παίνεμα εἶναι σωστό κι δύο κι ἄν τάξιζει.

Σου γράφω μονάχα γιὰ νὰ σ' εὐχαριστήσω μὲ δυὸ πρόχειρα λόγια, στὸ χαρτί, γιατὶ τὸ στόμα δὲ θὰ μὲ βοηθεῖσε. Χάραξες τὸνομά μου στὸν πλώρη ἀπόνου τοῦ νερχιδοκάρμουτου καραβίου σου. Και τὶ δόλο νὰ ἐλπίσουμ' ἐμεῖς οἱ ρτωχοὶ τραγουδιστές, ἀπλὲς φωνὲς τοῦ χοροῦ, ἀνάμεσα στοὺς μιτροστόλιστους ἵεράρχες τῆς Ἱδέας; Ποῦ θὰ τὴν ἀγναντέφουμε και ποῦ και πῶς θὰ τὴν χαροῦμε τὴν Δόξα, ωραία σὰν τὴν Παρθένα τοῦ ἴσλαντικου παράδεισου στὸν ἐποποίητο στρατιώτη Μανώλη Βλέση, καθὼς μᾶς τὴν παρουσίασε ὁ Σάθας, τὴν Παρθένα «ποῦ μόνη μπορεῖ νὰ χαροποιήσῃ καθεὶ θλιμμένη ψυχή»; Ποῦ ἀλλοῦ, και πῶς, παρὰ μέσα σ' ἓνα τέτοιο βιβλίο, μπροστά σὲ τέτοιο ἀφιέρωμα, σὰν τὸ δικό σου;

Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ «NOYMA»

ΕΡΜΟΝΑΣ (Πέτρος Βλασίδης)

Κ' ἔται σὰ νὰ μοῦ φάνηκε πῶς εἶδα μὲ τὰ μάτια μου, σὲ κάποια βάθια σὲ ἀκροσύρανα μελλόμενα, νὰ μὲ καρφώνη Ποιητὴ δ Καιρός.

"Ομως ἀπὸ τὶς ματιές ποῦ ἔρριξα στὸ βιβλίο σου εἶδα πῶς ἡ «Ἄργῳ» σου τρέγει τὸ δρόμο τῆς «Ζωῆς» πἰ τὸ πλατιά—καθὼς λέει—καὶ πἰ τὸ θριαμβευτικά, καθὼς φαίνεται. Τὸ βιβλίο σου δὲν εἶναι γραμμένο, εἶναι συνθεμένο κι αὐτὸ μὲ τραβάει. Η «Ἄργῳ» σου ξετυλίγεται, ξετυλίγεται σὰ μουσικὴ φύμφωνία· δένεται σὰν τριλογία τραγική. Και τὸ δραματικὸ τοῦτο, καθὼς βρίσκεται στὴ σύνθεση τοῦ ἔργου σου, ἔται θαρρῶ πῶς ὑπάρχει και στὸν πιὸ βαθειά πνοή τοῦ ἔργου σου· ἐννοῶ τὴ δύναμη ποῦ τὸ ἔγω μας τὸ παραστάνει μὲ τὸ οὐκ ἔγω, καθὼς θάλεγε σχολαστικὰ κάποιος μεταφυσικὸς φιλόσοφος. Και σὰν πρώτη φορὰ νάντιφεγγίζουντ' ἔται ἀδρὸς και συγκρατητὰ στὴ μετρημένη και λεπτὴ κορνίζα τοῦ δεκατετράστιχου οἱ μεγάλες ζωγραφίες ἀπὸ τὴ Φύση κι ἀπὸ τὴν Ἰστορία, τὰ λαμπερώτατα τοῦ ξένου κόσμου και τῆς ξένης τέχνης, τῆς Πατρίδας τάχριθωτατα.

Στὸν προλογάκη, ποῦ ἔβαλες βλέπω πῶς ἀγγίζεις και τὴν ἰδέα τῆς ἐπιρροῆς, καθὼς λέει, σὰν τεχνίτης ἀπὸ νοῦ μαζί κι ἀπὸ καρδιά ποῦ εἶσαι. Και θὰ μποροῦσε χοντρὸς τόμος νὰ γραφτῇ γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ πρωτότυπου και τοῦ μιμητικοῦ στὸν

Ποίηση, στὴν Τέχνη. Και θὰ μποροῦσε νὰ δειχτῇ πῶς δὲν ἔκεινοι ποῦ κρέμουνται ἀπὸ τοῦτο κι ἀπὸ κεῖνον δεν εἶναι πάντα οἱ πιὸ πρωτότυποι κι οἱ πιὸ μεγαλοφάντατοι, δημος οἱ πιὸ πρωτότυποι κι οἱ πιὸ μεγαλοφάντατοι εἰν' ἔκεινοι ποῦ πιὸ πολὺ κρεμάστηκαν ἀπὸ τὶς ιδέες κι ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν ζηλών. Τὴν ἴδια γνώμη θέχης (όσο κι ἀν πνέη καὶ μιὰ λεπτότατη πνοούλα εἰρωνίας στὶς γραμμὲς αὐτὲς τοῦ προλογάκη σου) τὴν ἴδια γνώμη, ἀφοῦ ἐπιγραμματικὰ μᾶς τὴν ἐκφράζεις. «Τὰ ώραῖα και μεγάλα ἔργα ἐμπνέονται κάποτε ἡ ή λαύθωρη ζωή». Σὲ τοῦτο ἀπάνου, γιὰ νὰ ξεκαθαρίσω καθὼς θέθει^ε ἔνα κριτικὸ κοντίλι, τὰ λογῆς, τυχόν, παροίμια σου, θέπρεπε νάχω σωστὴ γνωριμία μὲ δίλους τοὺς διδάχους τῆς μεμάλης Ποίησης ποῦ η τοὺς μημονεύεις μόνο, η μὲ στήχους ἀπὸ κείνους στολίζεις τὸ ξώφυλλο και τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου σου. "Ατυχος, τὴ γνωριμίαν αὐτὴ δὲν τὴν ἔκαμψε μὲ τοὺς πιὸ πολλούς. Διὸ τριῶν πρώτη φορὰ θὰ βλέπω και τὰ ὄνόματα. Τὸν Kipling τὸν ἔχω πιὸ ἀκουσμένο, παρὰ διαβασμένο. Τὸ ἴδιο γιὰ τὸ Μόρρις. Χάρηκα μακριώτες ἡδονικώτατη εὐωδίαν ἀπὸ τὰ μαγικὰ περιβόλια τῶν Keats και τῶν Rossetti. "Ομως η γνώση ποῦ ἔτυχε νάχω κάποιων ἀπὸ τοὺς μεγαλότεχνους ποῦ σημειώνεις φτάνει γιὰ νὰ στερεώσῃ τὴ γνώμη μου γιὰ τὴν πρωτοτυπία στὴν Τέχνη. Θυμήθηκα διαβάζοντάς σε, τὸν Leconte Destilec ἴδω, κι ἔκει τὸν Ηερέδια, και παρεκεῖ τὸν Keats. "Οσο γιὰ τὸν ἔχυτό μου — και ντρέπουμαι ἀντικρύζοντας τὸ σκοτεινὸ τόνομά μου μπροστά κι ἀπὸ τὰ φωτερώτατα ὄνόματα—κάπου κάποια κομμάτια του θάρρεψα πῶς γνώρισα, σὰν προζύμι· γιὰ τάνεβασμα τοῦ δέρτου σου. Πολλὲς φορὲς τυχαίνει· νάνάψης τὸ λυχνάρι ἀπὸ τὸ φῶς τῶν ζηλών· μὲ δὲ λύχνος σου δὲ πολυτίμητος δικός σου εἶναι. Τραχουδής ἔνα διαλεχτό σου Συναπάντημα σὲ μιὰ χώρα ἀρκαδική και λέει·

Μιὰ ταξιδεύρα μοῖρα
· Απὸ παιρίδες ξέχωρες—νοτιὰ και τραμουντάνα—
· Μᾶς ἔνωσε ἀναπάντεκτη κρυφοζητώντας ίωσις
· Νέους ρυθμοὺς και πιὸ τραγή τῆς ὀρωσύνης φύρα.

Τὸ ἀναπάντεκτο γιὰ τὴ νέα μας Ποίηση σφιχτοτατήριασμα τοῦτο τοῦ δικοῦ σου και τοῦ ἀλλότριου, και τὸ μακαρισμένο! γεννάει· νέους ρυθμούς και τρανεύει· τὴν δύμορφια. Και πῶς ζηλιῶς; Καλά και δὲν ξέρω ἀνέκεινο ποῦ μὲ σέρνει· πρὸς τὴν τέχνη σου εἶναι τὸ κάτι ποῦ σὴν ξεχωρίζει· ἀπὸ τὴ δική μου, η τὸ κάτι ποῦ τὴν πάει κοντά. "Ομως—και γενικώτατα και διλῶς διέλους ἀσχετα μὲ τὴ σκέψη μου αὐτή.—ἄθελα θυμοῦμαι τὰ λόγια ποῦ εἶπεν δὲ σοφὸς ἔκεινος τῆς 'Αναγέννησης γιὰ τὸ Βιργίλιο τὸ μιμητικώτατο μαζί· και τόσο πρωτότυπο· «Εύκολωτερα μπορεῖς νὰ κλέ-

ψης τοῦ Ἱεραλῆ, τὸ ρόπαλο περὶ ἓνα στίχο τοῦ "Ομηρου!" Καὶ ὅθελα θυμοῦμαι τὰ λόγια τοῦ Εὐεισοῦν γιὰ τὸ Σαιξιπήρο, τὸν τεράστιο καταφρονητὴ τῶν κανόνων: «Ἡ μεγάλη δύναμη τοῦ μεγάλου νοῦ δὲν εἶναι ἡ πρωτότυπη δημιουργία· καθὲ ἄλλο. Ὁ μεγάλος νοῦς δέχεται μόνο ἀκέρια καὶ στὴν ἐντέλεια, τὴν ἐντύπωση ἀπὸ τὴν πράματα τοῦ κόσμου γέρω του, καὶ τάντιφεγγίζει ἔλευτερα μέσα του, κατὰ τὴν ὥρα καὶ κατὰ τὴν περίσταση». Καὶ γιὰ τὸν ἀμερικανὸ φίλοσοφο ὁ βρεττανὸς ποιητὴς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἓνας μεγαλοφάνταστος κλέφτης.

Θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ ἀντιπαρατηρήσῃ σὲ τοῦτα πῶς ἡ Σαιξιπήρος—ὅτι κι ἀν εἶναι, κι ὅπως κι ἄν, ἔργαζονταν, εἶναι ὁ μοναδικὸς κι ὁ ἀσύγκριτος· καὶ πῶς ὁ Βιργίλιος ζούσε σὲ καιροὺς ποὺ ἡ μύηση εἴται τοὺς νόμους ἀπάραβατος μέσα σὲ μᾶς φυλή, καθαυτό, ἀντιποιητικό. Ἡ μύηση εἶναι πάντα ὁ μέγιας κοινωνικὸς νόμος· μὰ τὴν Τέχνην μέσα καὶ μὲ τοὺς νέους καιρούς ἡ μύηση ζετυλίχτηκε κι αὐτῆ, κι ἔγινε κάτι περίπλοκο, πιὸ λεπτό, πιὸ φιλοσοφικό, πιὸ διανοητικό· ἔγινε κάτι σὲ Μούσα. Καὶ καλὰ εἴπε καποῖος κριτικὸς πῶς ἡ μεγαλὴ Τέχνη δὲν ξέρει μιμητές, ξέρει συγγένειες. Καὶ τὴν ἀλλήλεια τῆς δροικῆς τυχένη ἐπιφρονεῖ, πιὸ τόσο ὠραῖα καὶ τόσο δημιουργικὰ ἀνιψώνει· καὶ τὸ στίχο σου, τὴν παράστηση λαμπρὰ τώρα τελευταῖα ἡ περίφρωμος γόλλης γλύπτης Redin μιλώντας μὲ καποῖν: «Δὲν ἴφευροσκω τίποτε· ξαναβρόσκω».

Καὶ τέλος θὰ ὅθελα ξεγωριστὰ νὰ σὺν σφίζω τὸ χέρι· γιὰ τὸν τρόπο ποὺ μεταχειρίζεσαι τὴν γλώσσα, τὸν ἀξιώτατο τοῦ ποιητῆ. Δὲν πολυπροσέχω σὲ καποῖες σου ἀδυναμίες σὲ λέξεις καὶ σὲ συγκατισμούς ποὺ πιὸ πολὺ θὰ ξαφνίσουν παρὰ ὡς συγκινήσουν, μήτε σὲ λόγια (σούζα, τσαγκίνη, τσούπα) ποὺ μόνο ἡ τέχνη σου κι ὁ τρόπος ποὺ τὰ δένει ἡ στίχος σου μᾶς τὰ κάνει ὑποφερτά. Τὸ σημαντικότατο εἶναι ἡ σταθερή καὶ ἀπόλυτη ὑποταγὴ τῆς γλώσσας σου στὸν Κανόνα. Ἡ Γραμματική· μόνο τὰ παιδιά, μὲ τὸ δίκιο τους, τὴν τρέμουν, ἀπὸ τὸ «τίπει τίπεις» τοῦ δάσκαλου κι ἀπὸ τὴν θύμηση τοῦ σκολειοῦ· Ἡ Γραμματική· ἔν· ἀπὸ τὰ ὄντα ποὺ τὰ λογικά, ἔν· ἀπὸ τὰ πρόσωπα τῆς Αρμονίας. Τάκουσα νὰ τὸ λέσι· πρέπει νὰ πειθαρχοῦμε. Ὁ ποιητής, πρώτα κι ἀπ' ὅλα εἶναι στρατιώτης. Στρατιώτης ἀπλὸς ἢ στρατηγός, ὑπακούει. Θὰ τὸ ξέρεις πιὸ καλὸς ἀπὸ μένα πῶς τὸν παρουσιάζεις τὸν ἰδεώδη ποιητὴν Emerson, ὁ οὗτος

πάλε, στὴ μελέτη του γιὰ τὸ Σαιξιπήρο:

«Ο ποιητὴς δὲν εἶναι κανένας λογίας Παλάτρας ποὺ ὄφελει τὴν πρώτη ίδεα ποὺ τοῦ παρουσιάστη, καὶ ποῦ, γιατὶ μιλεῖ γιὰ δλα, μπορεῖ νὰ πῆ ἐπὶ τέλους καὶ κάτι σωτό... Δὲν ἔχει τίποτε καπριτσόζο καὶ φανταστικὸ σ' ἐκεῖνα ποὺ γεννάει· εἶναι γιοράτος ἀπὸ μιὰ γλυκειά καὶ μελαγχολικά σοβαρότητα· σαβουρωμένος ἀπὸ πεποίθησες βαρείες, πολὺ βαρείες, καὶ γυρισμένος πρὸς ἓνα καλὰ προσδιωρισμένο σκοπό». Μπορεῖ ὁ ποιητὴς τοῦ Emerson νὰ εἶναι μιὰ μονάχα πλατειὰ ὅψη τοῦ ποιητῆ ποὺ ἀλλαζεις χίλιες ὄψεις.

Μὰ κάτι ἀπὸ τὸν ποιητὴ αὐτὸς σὰ νὰ δείχνεται· καὶ στὴ γλώσσα τῆς «Ζωῆς» καὶ τῆς «Ἀργῶς». Ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά εἶναι κι ἡ γλώσσα σου ἐν· ἀπὸ τὰ δραματικὰ σταυρεῖται τῆς τέχνης σου· ὑποδουλώνεις τὸ ὑποκείμενο τὸ αἰσθηματικό, τὸ διαταχτικό, τὸ πολυκύμαντο, στὸ ἀντικείμενο τὸ λογικό, στὸν ἀσάλευτο βράχο του. Κ' ἔτοι γίνεται ἡ Τέχνη, καθὼς τῆς πρέπει, ἔλευτερη· γιατὶ κι ἡ λευτερία δὲν εἶναι παρὰ μιὰ μεταβατικὴ κατάσταση — καθὼς σοφά τὴν εἶπε κάποιος—ἀπὸ μιὰν Ἀρχὴν σὲ ἄλλην, Ἀρχὴν πάντα. Καὶ δείχνεις, ἀπὸ τὴν ἄλλην τὴν μεριά, πῶς πρῶτα κι ἀπ' ὅλα σέβεσαι, καθὼς πρέπει νὰ τὴν σέβεσαι, τὴν γλώσσα ποὺ γράφεις· τὴν γλώσσα ποὺ γιὰ τὸν ποιητὴ εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ πιὸ φραστικὸ ὅργανο· εἶναι ἡ ἴδια του ἡ φυσή, παρκαρωμένη. Δουλεύεις μαζί καὶ τὴν Αἰσθητικὴν καὶ τὴν Ἡθικὴν, μὲ τὸ ποιητικό μεταχειρίσμα τῆς γλώσσας. "Ετοι πλαθούνται κι ἔτοι προκόπουν οἱ φιλολογικὲς γλώσσες. "Υστερός" ἀπὸ τὰ μεγάλα γλωσσικὰ μαθήματα ποὺ παίρνουμε δλοένα, ἀπὸ εἴκοσι χρόνια καὶ πέρα, εἶναι βέβαια ἀναγρονισμὸς τὸ νὰ γράφουμε τὴν δημοτικὴ μας ὅπως ὅπως, μὲ μόνη τὴν μυρωδιὰ τῆς κόσυνείδητης δρμῆς, στὰ τυφλά, ὅσο ζωηρή κι ἀν εἶναι ἡ ὅσφρηση μας. Στὰ φυχτά νὰ πηγαίνουμε, ἐνῷ ἔξω ἀπὸ τὰ κλειστὰ παράθυρά μας πληρυμένει τὸ φῶς τῆς μέρας; Θὰ σὲ ποῦνε Ψυχαριστέ; Δέξα, κι ἄλλη μιὰ φορά, στὸν ψυχαρισμὸ ποὺ τέτοιους βγάζεις μαθητές. Καὶ τόσο πιὸ πολὺ σὲ ζηλεύω διὸ πιὸ πολὺ βλέπω πῶς δύσκολα, ως κι ἔγω ἀκόμα, πολὺ πιὸ προγωρημένος ἀπὸ σὲ στὰ χρόνια, σχεδὸν πατέρας σου, θὰ μποροῦσα νὰ τάκολουθήσω στὴν ἐντέλεια τὸ γλωσσικό σου σύστημα.

Ο Κρουμπάχερ λίει κάπου, πῶς εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀποτελεσματικώτερους τρόπους ποὺ θὰ ἔξεγενεστὴ τὴν ζωντανή μας γλώσσα εἶναι καὶ νὰ τὴν μεταχειρί-

ζούνται· θαρρετὰ οἱ καλοὶ κι οἱ εὐγενικοὶ τῆς κοινωνίας. Γιατὶ βέβαια ἡ λέξη, αὐτὴ καθεαυτή, καὶ ἀπὸ τὴν καλαισθητικὴ της ὅψη, δὲν εἶναι μήτε ἀρχόντισσα μήτε ζητίαν· κι, καλήτερα, γίνεται καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο, σύμφωνα μὲ τὸν τρόπο ποὺ θὰ είπωθη, μὲ τὴ φράσην ποὺ θὰ βαλθῇ, μὲ τὰ σίγμα τῶν φυτικῶν της νόμων καὶ τῶν κανόνων της, δὲ σημαίνει μὲ τοῦ πόνου εἶναι στενοκέρχλος σχελαστικός, καὶ πῶς εἶναι κι ἔγω δὲν ξέω τί, μὰ σημαίνει καὶ τὸ ἄλλο, πιὸ βαθύδιο καὶ καραγγητικότερο,—ένας ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀποτελεσματικοὺς τρόπους εἶναι αὐτός· νὰ γράφεται ἔτσι· ἡ γλώσσα σχειρίζεται στενοκέφαλους σχοινικούς, μηδὲ καὶ ἀπὸ λιτοὺς πεζογράφους μόνο, ἀλλ' ἀπὸ ποιητὲς καὶ καλλιτέχνες σὰν κι ἔσενα.

Καὶ θὰ μὲ συμπιθήσῃς, ἀπότομα νὰ στημάτησω, γιατὶ τὸ γκραδίσκο εὐχαριστήριο γράμμα μου ἀλλαζεις· καὶ γίνεται μαθηματικός·

Τέλεσθες τοῦ μπνός.

Εἶχα σκοπό νὰ σου στείλω τὸ γράμμα στὸ σπίτι σου. Μαθαίνω πῶς ἐφυγεις γιὰ τὴν Πόλην. Στο γκράμμα· πῶς μπορεῖς νὰ τὸ λαζής αργότερα. Ξαναρρίγω τὶς ματιές μου, πιὸ άργη καὶ πιὸ σπουδαχτικά, κι ἀπ' ἡπρη τὴν ζωή, στὸ βίβλιό σου. Ταξέδεινω μὲ τὸ καρχί του. Σοῦ ἀνέρερα παραπάνου γιὰ κρίση καὶ σοῦ παρουσιάστηκα κριτικός· μὲ τὶ «κριτική καὶ κριτικές» καθὼς ἔγραψε θυμωμένα, μὲ φορά, ὁ ἀξέχαστος Μητσάκης, ὅταν, ἵστα, μ. ἐμένα τὰ εἶχε βάλει. Καὶ δύσκολα μπορῶ νὰ ξεγωρίσω τὸν κριτικὸ νοῦ ἀπὸ τὸ νοῦ τὸν πλάστη. "Οὐχ τὸ λόγου τὰντικέμενα μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ παραπτήσῃ σὲ ὅλα τὰ εἶδη του λόγου. Τὰ παλάτια ξεχωρίζουν, ἔνας εἶναι διατελεύτης καὶ σὲ δλα, κατὰ τὶς φρεσες, καθίται. Η καλήτερη κριτικὴ τοῦ ἔργου σου θὰ γίνονται, ἀπλούστατα, μὲ κομμάτια παραμένα ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ ἔργο.

Τραγούδια τέτοια σοῦ έλεγα. Ιαξιδευτής σὲ χάρες Απόμακρες καὶ θάλασσες φωταδερές καὶ σ' ὅρη Παράβολα σοῦ ιστόρηη πὸ κάρμα καὶ τὴ δόξα Τοῦ λεύτερου ήλιου σ' ἀνοιχτή μεγαλογέννητη ὅλη. Κι ἀπ' τῆς καρδιᾶς κι ἀ· δ· τοῦ νοῦ τὰ κούφια περι-

[βόλια]

μπασιά τοῦ οπιτοῦ. "Ἐρα μεγάλο μακρὶ τραπέζι στὴ μέση στὸ χαριάτι. Πίσω ἀπὸ τὰ κατεβασμένα τζάμια φαίνουνται τὰ δέντρα τοῦ κήπου.

"Ανοιξη, λιγὸ θστερός" ἀπὸ τὸ μεσημέρι. "Οις ἔχουν ἀποφάσει. Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ, καθισμένος σὲ ποληρόνα, ντυμένη μὲ μαῦρο μονοσαμά, δεξιὰ μεριά τοῦ τραπεζιοῦ, διπλώνει τὴν πετσέτα του. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ἔχει σηκωθεὶς καὶ κοιτάζεις ἀπὸ τὰ κλειστὰ παράθυρά μας πληρυμένει τὸ φῶς τῆς μέρας; Θὰ σὲ ποῦνε Ψυχαριστέ; Δέξα, κι ἄλλη μιὰ φορά, στὸν ψυχαρισμὸ ποὺ τέτοιους βγάζεις μαθητές. Καὶ τόσο πιὸ πολὺ σὲ ζηλεύω διὸ πιὸ πολὺ βλέπω πῶς δύσκολα, ως κι ἔγω ἀκόμα, πολὺ πιὸ προγωρημένος ἀπὸ σὲ στὰ χρόνια, σχεδὸν πατέρας σου, θὰ μποροῦσα νὰ τάκολουθήσω στὴν ἐντέλεια τὸ γλωσσικό σου σύστημα.

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ (ἀπιθώνος τὴν πετσέτα τοῦ διπλωμένη στὸ τραπέζι). Δὲ σηκώνεις, Αποστόλη, κάνα τζάμι νὰ μπει λίγη δροσιά;; Ή φ! Ζέστη διαλογέμένη σήμερα... Σκάσαμε...

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ. Νάνοιξω, πατέρα, μὰ νὰ μὴν κρυώσεις... Πέντε μέρες ποὺ θρίσσεις τὸ κρεβάτι· καὶ στὴν ἡλικία σου... ξέρεις... τὸ παραρικρό..

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ. "Ανοιξε, θρέε, πατέρι!!.. Ἀπρίλης, χαρά Θεοῦ... "Ανοιξε νὰ μπει λίγο ἡ ζωὴ καὶ νὰ μᾶς χρέψει μὲ τὶς δροσιές καὶ μὲ τὶς εὐωδίες της. Μουχλιάσσωμε... "Έχει ξενάγηκη τὸ σπίτι μας ἀπὸ ζωή, ἀπὸ πολλὴ ζωή... Ο ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ. Όρισμός σου, πατέρα (μι-

σοηρήνεις ἐπι τζαμόσφυλο). Φτάνει τόσο;

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Λίγο ἀκόμη... "Ετσι... Τώρα φτάνεις... (ἀναστένει βαθιά, μ' εὐχαριστηση). Παράδεισος!.. (στὴ Μαριώ, ποδζει γυρίσει γιὰ τὰ σηκώσει τὸ πολεζομάντηλο) Φέρε μου τὸν πολτρόνα, Μαριώ, σιμή στὸ παταχθόρο... Νά... "Οχι, στὸ ἀνοιγμα... Εκεῖ στὸ πλάτι. (Σημάνεται. "Η Μαριώ τοῦ κυλάει τὴν ποληρόνα σημά στὸ παράθυρο, πλάγια. Ο γέρο-Σεβαστὸς σιγά καὶ κοινωνέα βαθίζονταις, πάσι καθέται). Νά μὲς φέρεις καὶ τὸν καφέ, Μαριώ... Θάν τὸ πούριμε δῶ. Τι λέσι, Αποστόλη;

Ο ΑΠΟ

**Κι ἀπ' τῆς δοχοτοδέσποινας τῆς Θύμησης τὰ μύδια
Τὰ παραμόδια σοῦ ἔφερα διμήδραμβον καὶ φόδες,
Καὶ πελεκοῦσσα, σκάλιζα ωυθμοὺς καθὼς στὸ Αἴγαιο
Τ' ἀγέροι καὶ τὰ κύματα γλαυκόγισα ἡλιοπλάδουν...**

Κι ἀκόμα διπλαίς γιὰ «τὸ θέμα ἀφάνταστο τοῦ ἡλιοῦ ποῦ βασιλεύει», θὰ μποροῦσε νὰ ξαναειπωθῇ γιὰ τὴν νέα Μοῦσα σου ποῦ εἶναι στὴν αὐγὴ τῆς ἀκόμη πατού ποῦ βασιλεύει ἔφτασε καὶ μῆς φέρνει τὶς ὄμορφιὲς μαζί, καὶ μὲ τὴν ἀράδα, μὲ τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ νοεροῦ κόσμου,

**Πορφύρες γλυκοδιάφαρες, ἀνθάδες μενεξέδων,
Τὸ φέγγος τὸ ροδακινὸν ποῦ ἔσχωριζει πάνω
Στ' ἀπόκορφα καὶ τὶς βαθεῖες ἀντιθωριές στὰ πλάγια,
Τὸ τραγικὸ ἔσφαντωμα, παντοεὶς χρονὸς καὶ γλέντια
Φωτιᾶς καὶ ἔψυχλομάτα, καὶ λυρισμῶν ἀνάβροες.**

Ἴσσωνας, ἀρμάτωσες τὸ μυθικὸ καράβι γιὰ ταξίδι, ἀπόλυτο πρὸς τὶς ὄντερες τέχνες Κολχίδες. Ἀραδιαρά περνοῦν ἐμπρός μας τὰ λαυπερά σου ὄντεροφαντάσματα μὲ τὰ ξένα κάλλη καὶ τὰ παράξενα ὄντομάτα, τόποι καὶ ζωγραφίες τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσης, βορειανές, μεσημεριανές, τῆς Φύσης καὶ τῆς Τέχνης, καὶ ἀνάχεσά τους τὸ ἀθέμπωτο πάντα, τῆς Ἑλλάδας, τῆς Μάννης γῆς, ὄντεροφάντασμα, σὰ μελῳδία ἀπέραντη βαγνερική, σὰν ἀναστένασμα ποῦ ἀπὸ καρό σὲ καρό κάνει λαχταρίστη νάντητηνούντας τὰ μαρμαρένια στέρνα τοῦ ταξιδευτῆ. Ἡρώικὸ ταξίδι, μυστηρίων ἀψύφιομα καὶ τεράτων προσπέρασμα. Μέσα στὸ βαθὺ παλάτι βλέπεις νὰ σὲ κοιτάν τὰ τραγικὰ μάτια τῆς Μήδειας. Ἡ ζηριά ἀγάπην σοῦ στοιχίζει, ποιητή, θυσίες ἀνιστόρητες. Τὰ μέλη τοῦ "Αψυρτοῦ σπασταρίζουντα στὸ πέλαγος. Μά κατάρα σὲ σημαδεύει. Μὰ σοῦ γελάν τὰ ἔλληνικὰ ἀκροθαλασσα, καὶ ζεμεθῆς ἀπὸ τὴν ἀγριαν ἀγάπην τοῦ κάκου τὰ τραγικὰ μάτια τῆς Μήδειας ὥφαίνουν μέσα τους ἔξεγραφτα μάχια. Ἡ Κλωθὼ δὲν ξεγνήσει. Καὶ τὸ ταξίδι τὸ ἀνιστόρητο δὲν πάνει. Ἔρωτες καὶ μίσοι, φωτιές καὶ θάνατοι, τὰ δροσερώτατα συναπαντήματα, σὶ φρυγανερώτερες μαχιές, κλασικές ὄρμονίες φωμαντικοὶ παραδεῖροι, ἐκστατικὰ καρδιογέντια, κολασμένων γόσι, ἐπικὰ κομματια, λυρικὰ μεθύσια, δραματικοὶ κλυδωνισμοὶ, ζετυλήγονται, ταιριαζούνται, λογοφέρουν. "Οχ! δυὸ Μοῦσες, σχ! μονάχα τῆς Θύμησης ἡ μάχη, καὶ τῆς Δόξης ἡ ἀλληλη, μὰ δίκα καὶ εἴκοσι Μοῦσες λογῆς αἰσθημάτων καὶ ιδεῶν πλέκουν

στεφάνια μέσα στὸ καράβι σου. Καὶ, Ἀργῷ, τραχέζει ἐμπρὸς ἀκόμα, πάντα σὲ πέλαγα ἔνοιχτά,

Γιατὶ εἰσ' ἔσν τὸ διστραφερόδιο καράβι τῆς γενναίας Ζωῆς καὶ κοσμοβάσιονος οὐτ' ἀπότεροδιο σου μῆδος Γερριοῦντας καὶ γλυκογελούντας μαλγρωμές οἱ Μοῖρες Στὸ διάβα σου καὶ βοηθοῦ θεοῖ σὲ παραστέοντα, Καὶ μὴ αμιγῆς τὴν Καλυψῶ καὶ τὶς λευκές Σειρῆνες.

Νά οἱ γαληνές ιερὲς Γρῦμες, κάτι τρισέβαστο σὰν τὶς Μητέρες τοῦ Γκαΐτε. Βυθίσου, λειτουργέ, στὴ θεωρία τους, ὄρθοστύλωτος μέσα στοῦ κυμάτου τὸ τρεμοσάλεμπρ. Νά ἡ θαυμόλαλη γνώμη τῆς Φύσης καὶ κάποια «χρυσὴ ἔπη» ἀπὸ τὸ νοῦ τῶν Μάρκων Αἴρηλων. Νά ἡ Ἀλήθεια μὲ τὸν ψηλὸ τὸ Λόγο, καὶ οἱ Μοῖρες ποῦ τὶς πλάθεις ἔσν, καὶ ἡ Ρώμη καὶ ἡ Ἀθήνα, ἡ διπλὴ γητεία ἀπὸ τὰ λόγια καὶ ἀπὸ τὰ πράκτα καὶ ἀπέκουν ἀπὸ ὅλα ἡ Ἔργανη, ἡ ὑπέρτατη, μέσα στοὺς στίχους αὐτοὺς ἀπὸ κείνους ποῦ στὸ πέλλι τῶν Νόμων μὲ χρυσὰ γράμματα σκαλίζαντας οἱ ἀρχαῖοι δὲν ξέρω σὲ ποικίλη μέτωπα ναῶν καὶ σὲ στοῶν ποιοὺς τοίχους.

Μὰ ἔλα, Ζωή, νὰ σπάσουμε τὶς δικαιάσιες λύρες! Οἱ ξελογιτσρές ἀδερφές δὲς ξοδιστοῦν τοῦ Φοίβου Καὶ τὰ τραγούδια δὲς βουβαθοῦν κ' οἱ δάφνες δὲς

[χλωμάδουν]

**Καὶ τοὺς θεοὺς θυγατερόδιο σουδούπλωμα δὲς σκεπάσῃ.
Σ' ἀσκηταριῶ τὴν Ὄμορφιὰ — καὶ δὲς κιείσουμε τὶς**

[Τέχνες]

Σὲ πάσιρο θαλασσόπνιχτο κ' οἱ Δόξες ποῦ θαμπάνουν Μέσ' τὸ καράνι δὲς τιναχτοῦν. Γιατὶ τὸ θέλει ἡ Χώρα Πρωτία βαθιά νὰ σκάφουμε τὰ χέρσα τὰ χωράφια, Τὸ δίκιο νὰ στιλάσουμε μέσ' στὶς καρδιές καὶ φύρα Λεβέτικη νὰ απέλφουμε. Καὶ στὸ σκολειὸ τῆς Γράσης Πρέπει νὰ πάμε, καὶ τῆς γῆς, τοῦ ήλιου καὶ τοῦ

[πελάσιον]

**Τὰ δῶρα τὸν ἀφετέρουμε. Ρυθμόδιο δουλεῖας καὶ νόμος! Δὲ μᾶς φοβίζει δὲ κάμπατος—καὶ τὸ σπαθὶ σ' ἀκόρη!
Κι δὲς δροθοῦν ἄλλοι Παρασσοὶ ἐμᾶς νὰ τραγουδήσουν!**

Παραπάνου εἶπα· δουλεῖες μαζί μὲ τὴν Αἰσθητικὴ καὶ τὴν Ἡθική. Εἶπε κάποια δηλιστάλαχτος Ρεπαν:

«Γιὰ νὰ χαραχτηρίσω τὰ πράματα, προτιμώ

τὴν αἰσθητικὴ τους ὅψη ἀπὸ τὴν ὅψη τους τὴν Ἡθικὴν πιὸ πολὺ ρωτῶ γιὰ μιὰ πράξη ἢν εἶναι ὅμορφη ἡ ἁσκημητή, παρὸ δὲν εἶναι καλή ἡ κακή καὶ νομίζω πῶς εἶναι ὅρθιό τέτοιο κοιτήσιο· γιατὶ μπορεῖ κανεὶς, μὲ τὴν ἀπλή ἡθική, νὰ εἶναι τέλιος θεοφάνεια, καὶ νὰ ζῆ ζθλια». Κ' ἔγω, καπταὶ ἀντιθέτα, πιστεύω πῶς κάποια ἔργα τέχνης τότε μόνο δείχνουν ἀκέραια καὶ βαθιά τὸν προσριμό τους, ζνίσως δὲν εἶναι μονάχα τέλεια ἀπὸ τὴν καλλιτεχνική τους ὅψη, μὲ εἶναι κάτι σὰν ἔργα ἡθικῆς ἐνέργειας, σὰν ἡρωϊσμοῦ, σὰ θυσίες. Καὶ φωτεινότατα δὲ ἐλληνικὸς λαός στὴ ζωτική του γλώσσα ἔκαμε ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο καλόν, ποὺ εἶται δὲ ὅμορφος, τὸν καὶ, ποῦ εἶναι δὲ ἀγαθός. «Τεσσαράκις ἰδέα ἀναθεύοντας ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ, ἰδέα τοῦ ἔργου σου τοῦ δίνει μιὰ θεράπεια μέσα σὲ τὸν λαό, ζένα καὶ δικά μας, ίσως ὅμοια ὥρατα καὶ χαραχτηριστικά, καὶ προέρχεται τὴν ἐντύπωση ποὺ μοῦ προξένησε τὸ ποίημά σου Ζέστη, ἐκεῖ ποὺ οὔτερος ἀπὸ τὸ παρουσιασμα τῆς μεγάλης φρόγκης τῶν τροπικῶν, ποὺ μουδιάζει καὶ στεγνώνει, καταλήγεις κοράζοντας.

Ρούμανια, παγοστέφαρα βουνά, δροσιᾶς Αἴγαια.

**Νησιά κυματοφύλλα καὶ ἀγερικὲς κλεισούρες,
Σᾶς ἀποθύμησες δὲς ψυχὴ καὶ πόθησε νὰ ζησῃ
Ξανὰ τὴν λευτερη ἡσιή ποὺ εἶναι πληροφοριαί σας
'Απ' τὸν διάβατον θεούς. *Ω φέγγος τῆς Ἑλλάδας
Καὶ τῷ δασῶντι ἀγέραιμα. στὸ διεργατὶ μου ἐλάτε!**

Καὶ τὸ ποίημα ποὺ ἐπιγράφεται: «Εἰλάδα, ἀνείχεις ἡ ἐπίσημη Πατέρεια σωστὴ γνωριμία μὲ τὴ Ζωὴ καὶ σίσιας πρὸς τὴν Όμορφιά, θὰ τὸ μεγαλοφωνοῦσαν ἀπὸ τὶς καθί διεῖς οἱ δάσκαλοι στὴ παιδικὴ μας.

Καὶ τὶ νὰ πῶ γιὰ τὴν «Λυρικὴ σάτυρά» σου παρὰ πῶς μοῦ θύμησε τὰ λόγια ποὺ ἔβαλα στὸ «Ἀστυ», στὸ φύλλο τῆς 27 τοῦ Μάρτη τοῦ 1899, γράφοντας γιὰ τὸ Λασκαράτο: «Ἐκεῖ εἶναι γνωσίως ποιητικὴ ἡ σάτυρα δύπου παρουσιάζεται ώς τὸ περίσσευμα τρόπον τινά τῆς λυρικῆς διανοήσεως, ώς η παρέκθιστις τῆς δημιουργικῆς αἰθεριοδρομίας. Χορικά τινα τοῦ Αριστοφάνους βαρύνουν διὰ τὴν ποίησιν περισσότερον ἀπὸ τὰς βωμολογίας του καὶ τοὺς προσωπικοὺς διασυργούσ του. Τὴν σάτυρα ἀνέπτυξαν ίσχως οἱ Ρωμαῖοι, καὶ τ' ἔσχοήν πρακτικὸς καὶ ἀντιποιητικὸς λαός. Άλλα καὶ μεταξὺ αὐτῶν στίχοι

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Κ' ἔγω τὸν ἀφίνω νὰν τὸ λέει... Τί χάνω; Μήπως μοῦ ζητάει νὰν τοῦ πλερώσω φόρο γιὰ τὴ συγγένεια;

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ. "Οσο γι' αὐτό, ποτέ.

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Αἴ, λοιπόν; "Οσο γιὰ τὸν ἀνιψιό του δύμα, τὸ Φωτήρα του...

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ. "Ενας ἀθρωπάκος ἔκει... Ποιὸν πειράζει;.. Τί μᾶς ἔκανε; "Οτες δικηγορικὲς δουλεῖες τοῦ δάσους καὶ διούλεψε. Μᾶς ἀπάτησε σὲ καμιά;

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ (ἔισι, σὰν στενοχωρεμένος). Βρέ παιδί, δὲ μὲ καταλαβαίνεις... "Ἄσε τὸ δικηγόρο καταχύρως. . Γιὰ τὸν ζθρωπο τοῦ μιλάω... Γιὰ τὸν ἀθρωπάκο του, καθὼς τοὺς λέει...

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ. Καλά, καλά! Νέφισουρε λέω γιὰ καὶ τὸν ζθρωπο καὶ τὸν κουβέντα καταμέρος.... Τέτιες κουβέντες δὲν θοηθένει καθόλου τὴ χώνεψη... Ο καφές, μάλιστα (στὴ Μαριώ, ποὺ φέρνει τοὺς καφέδες). Πούνας ἡ κυρά σου;

Η ΜΑΡΙΩ. Κάτου στὴν κουζίνα... Κουβεντιάζει μ' ἔναν ζθρωπο πούληθε τώρα δά...

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ. Μὲ τὶ ζθρωπο;

Η ΜΑΡΙΩ. Νά, ἀφέντη, μ' ἔναν κακοντυμένονες... Σὰ διακονιάρης φαίνεται... Τῆς μιλάει σιγανά καὶ φοβισμένα...

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ. Τὸ φτωχό!.. Μὰ ἔξον ἀπὸ τὶς ιδέες του τὶς ἀνάποδες, ποὺ δὲ βλάστουν κιόλας κανένα, σὲ τίποτ' ἄλλο δὲ σὲ πειράζει...

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ (ποιησά). Τὴν ἀλήθεια... Αύτος ὁ γριστιανὸς σὲ νὰ μῶ μέσα σὲ τὸν πλαχ...

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ. Μὰ δάσκαλος δὲν τὰχεις βριμένα καὶ διώως ποτὲ δὲ συφωνάστε...

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ. 'Ο δάσκαλος εἶναι δάσκαλος καὶ γιὰ τέτιος πάντα σοῦ παρουσιάζεται. Μήπως τὸν τσάκωσε

τινὲς τοῦ μεγάλου Λουκρητίου, υποτίθενται τὰς ἀνθρωπίνας προλήψεις, λάμπουν θεοειδέστερον τῶν ἀστραπῶν τοῦ Ἰουδενάλη. Οἱ ἀληθέστεροι σατυρικοὶ εἶναι δὲ Δάντης καὶ δὲ Σατύπηρ, εἶναι δὲ Βύρων καὶ δὲ Σέλλεϋ, εἶναι δὲ Οὐγκός καὶ δὲ Ιψέν.

Τὰ δεκαπετράστιχα τραγούδια σου τὰ βάροτες, αὐθαίρετα κάπως σούνετα. Τὸ σονέτο, καθὼς ζετυλίχτηκεν ἀπὸ τὸν καιρὸν τῶν τρουζόδυρων τῆς Πρεσβιγγίας, ἵστα μὲ τὰ τώρα, ὃς καὶ ἂν μεστώθηκεν ἀπὸ κάθε λογῆς νοήματα καὶ κισθήκαται, πάντα μὲ τὶς στροφές του, μὲ τὶς φίμες του, μὲ τὶς ξεχωριστοὺς μετρικοὺς τρόπους του, μένει, κυρίως, κατέ τι περισσά κομφό καὶ στολισμένο τὸν κορινθιακὸν κιονόκρανον· τὸ δικό σου τὸ σονίτι, ποὺ θυμίζει πιὸ πολὺ τὰντημά καὶ τὴν περπατησά τοῦ δημοτικοῦ μας τραγουδιοῦ, ἔχει τὴν ἀντίκειν τὴν ἀπλότητα τοῦ δωρικοῦ στύλου, ἐκεῖ ποῦδε δεκαπεντασύλλαβος μέτα του παίρνει ὅλες τὶς μορφές καὶ τὰ ταιριάσματα· ἀπὸ τὰ πιὸ σύμμετρα καὶ κανονικά ὡς τὰ πιὸ ἀσύμμετρα, καὶ τὰ πιὸ περιτόλυχ, καποτε, ἀλλασφένα καὶ χκλασμένα. Καὶ βέβαια· γιατὶ καὶ δὲ στίχος δὲν εἶναι κάτι τι μηχανικό, κατέ τι ἕσχετο πρός τὴν συγκίνηση καὶ ξεχωριστὸν ἀπὸ τὴν ποίηση. Μόνο ποὺ μερικά του χαλάσματα καταντοῦν νὰ φαίνουνται σὰ λάθια ποὺ σοῦ ξέφυγκαν. Μίστη στὴν ποίησή σου βρίσκουνται καὶ μουσικάτατοι καὶ ὥλως διύλου ξεχωριστοὶ καὶ τρυφερώτατοι μονοδόροι· μὰ πιὸ συγχά τὸ αἰσθημά σου τὸ ἴδιαιτερο τὸ περιηργὸν ἀπὸ τὸ χωνευτήριον σκέψης, καὶ λαγχανόμενο μᾶς τὸ δελγηνεῖς καὶ μάλιστα καμιά φορά καὶ σκέψη σου μᾶς κάνει καὶ ἔμπεις νὰ γινόμαστε σκεπτικοὶ ἀπὸ τὸ στίχο σου περισσότερο κι ἀπ' δὲ τι πρέπει. Αὗτὴ εἶναι λεπτομέρειες. Μία ἡ γενικὴ ἐντύπωση· Τέγην μάκι λεπτότατη καὶ δυνατώτατη· σὰν κορμιοῦ λαγκακάμωτου μὲ νεῦρα ἀπὸ ἀτσάλι, ποὺ τοῦ χεριοῦ του τὸ σφέζιμο σὲ κάνει νὰ φωνάζῃς. Πλάσμα μὲ μάκια οὐρανογάλαζα καὶ μὲ μάγουλα ροδοκόκκινα.

Καὶ θὰ εἴτανε φρονιμώτερο ἀντὶ νὰ σοῦ στείλω τὸ γράμμα μου, νὰ τὸ φέρω στὶς γραμματοκιβώτιο τοῦ «Νουμά».

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΔΑΜΑΣ

Κάποτε κατηγορήσαντα στὸν Πελεπίδη ἔνα παλληκαρᾶ στρατιώτη διτὶ τοὺς βρίζει κι δὲ Πελεπίδας εἴπε:

— Ἐγώ τὰ ἔργατά του τὰ βλέπω, μὰ τὰ λόγια του δὲν τάκουσα.

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ. "Ακούσε, Μαριώ... Πέξ τῆς κυρᾶς σου νὰν τὸν δώσει τίποτα... Λίγο ψωμί, κάνα παλιόρουγο... (σὰν ἀπὸ μέσα του). Ποιδίς ζέρει ἄν καὶ τὸ παιδί μου τὸ ἔρημο δὲ διακονεῖει τούτη τὴν ὥρα..."

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ (ποὺ δὲν ἀκούσει τὰ τελευταῖα λόγια). "Ενοια σου, πατέρα, καὶ σ' αὐτὸς ἡ νύφη σου δὲ θέλει σπράξιμο... Εἶναι καλὴ νὰ σ' ἀδιάσει κι ἀλάκαρο τὸ σπίτι..."

Ο ΓΕΡΟ-ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Τέτια καὶ ἡ μακαρίτισσα ἡ μάννα σου... Καλὰ τὸ λένε, καὶ νύφη σὰ θά γεννηθεῖ τῆς πεθερᾶς θὲ μοιάσει... Σύρε καὶ πέ της, Μαριώ, σὰν τελιώσει νὰ ἔθει ἡ πάνου νὰν τὴν φιλήσω. (Ἡ Μαριώ φεύγει. Ο Ἀποστόλης σκύβει καὶ σκαλίζει μὰ γλάστρα. Ο γέρο-Σεβαστὸς βγάζει ἀπὸ τὴν μέσα τοῦ σουρούνου του ἔνα γράμμα, τὸ δεδηπλώνει κι ἀρχίνει νὰν τὸ διαβάζει. Ο γέρος φάνεται οὐδὲ δακούει κι ἀναπιενάει σιγανά ποὺ καὶ πού).

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ (συμμένος στὴ γλάστρα). Αὗτὴ ἡ λατάνια δὲν ζέρω τὶ ἔγει πάθει καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἰδεῖ προκοπή... Σιγοσθήνει σὰ νὰν τὶς κλέφτει καὶ σαράκι τὴν ζωή... (γυργώντας κατὰ τὸ μέρος τοῦ πατέρα του, τοὺς βλέπει ποὺ διαβάζει τὸ γράμμα) Πελή τάναθεματισμένο τὸ γράμμα στὴ μέση;

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΚΗΡΥΓΜΑ

Κυριακὴ 18 τοῦ Δεκέμβρου

Βίβλος γενέσεως· Ἰησοῦ Χριστοῦ,
μισθὸν Αιρεΐδ, μισθὸν Ἀβραάμ.

Ματθ. Α'.

"Ο Ἄγιος Εὐαγγελιστὴς Μαθθαῖος θέλοντας νὰ δεῖξῃ στοὺς ἡμοειδεῖς του τοὺς Ἐθνούς, ὅτι δὲ Μεσσίας, ποὺ πορφυρέψαντες αἱ Προφῆτες, πῶς θέρητη νὰ σώητη τὸν Ἰερεῖτη τοῦ Θεοῦ, τοὺς ἀνθρώπους ποὺ εἴχαντε μέσα τους πίστην καὶ φόβον Θεοῦ, εἴτανε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, πρὶν παραστήσῃ τὶς διδαχῆς τὶς σωτήριες καὶ πανέμορφες, πρὶν ἀναρρέψῃ τὰ θάμματά του τὰ τραγά καὶ μεγάλα, γρόσει πῶς καὶ ἡ γενεὰ του ἡ ἀνθρωπινὴ εἴτανε εὐγενική, εἴτανε ὡς καθίς τὴν θέλαντα τὸν Προρητῶν τὰ βιβλία· γιατὶ εἴτανε παιδὶ τοῦ Δαβὶδ, παιδὶ τοῦ Αθραάμ.

Γενέσεις γενεῶν ἐπέρχεται ἀπ' τὸν καιρό, δῆπον δὲ Θεὸς ἔταξε στὸν φίλο του τὸν Ἀθραάμ, πῶς θὲ δώσῃ σ' αὐτὸν καὶ τὸ σπέρμα του τὴν βασιλείαν τῆς γῆς· γενέσις γενεῶν ἐπέρχεται ἀπ' τὸν καιρό, ποὺ δὲ Δαβὶδ, τοῦ Ἰεσσαὶ τὸ ὑστερογέννητο βλαστάρι, δὲ ποιητὴς βασιλεὺς τοῦ Γολιάθ ὁ παινεμένος νικητής, ἔκσιλεψεν ἀπάνω στὸ δοξασμένο ὅχτο τῆς Σιών, καὶ ἔρτασε τὸν γέροντο τὸ πλήρωμα, καὶ ἔστειλε ὁ Θεὸς τὸ Γέρο του τὸν μονογενὴ γιὰ νὰ ξεπλερώσῃ τὸ τάχυμα, δῆπον ἔκκησε στὸν Ἀθραάμ, ὅταν ἔταξε τὸν Ἀθραάμ, ποὺ ποτίζει δὲ τὸν φίλον του τὸν καρπόντο τὸν οὐρανοῦ τῆς δίνει τὴν εὐλογίαν τῶν καρπῶν τῆς γῆς, τὸ τάχυμα πῶς θὲ τοῦ δώσῃ τὸ βασιλεῖο τῆς γῆς καὶ θὰ πληθύνῃ τὰ ἔγγονα του σὸν τὴν θάλασσαν καὶ τούραντο τὰ στέρεα. Καὶ διαβαίνουν στοῦ Μαθθαῖου τὴν θεικὴ ἴστορία αἱ πρεῖς δεκαπετσαρίες γενεῶν καὶ στέψυχα ὄντες μὲτα τοὺς μιλεῖ τοὺς κόσμους ἴστορία γιὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθρώπου νὰ με γιλώσῃ ἔως τὰ σύνορα τῆς φιλοδοξίας του, ὃν τοσούς δὲν ἀκολουθῇ ἀδιάκοπα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καὶ λέγει στοὺς Ἐθνούς καὶ σ' ὅλον τὸν κόσμο δὲ θεοφάντιστος Εὐαγγελιστής· Ἐπίστρεψαν ἀπ' τὸ δρόμο τῆς ζωῆς λογῆς λογῆς κακορούνοι τοῦ Ἀθραάμ, ἀλλὰ τὸ τάχυμα τοῦ Θεοῦ δὲν ἔγινηκε, γιατὶ κανένας

τους δὲν εἴχε τὴ δύναμην νὰ ἀγαπήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν μπόρεσε κανένας νὰ φρέση τὰ ὅπλα ποὺ χρειάζονται· γιὰ νὰ παρθῇ ἡ μεγάλη κληρονομιά. Οὔτε τοῦ Δαβὶδ τὸ ψαλτήρι μὲ τὶς πανώρεις του στροφές, οὔτε τοῦ Σολομώντα ἡ ἀμέτρητη σοφία βρεθήκανε ἔξια γιὰ τὸ μεγάλο ἔργο τοῦ Ἰωσήφατης ἡ θεοφάνεια καὶ τοῦ Ἐζέκιελ τὸ πίστη, τοῦ Μανασσῆ τὸ μετανόητον καὶ τὴς σκληρίας τῆς Βασιλώνας τὰ δάκρυα καὶ τὶς στεναγμούς, καὶ τὸν ιερότατό την πάντας δὲν είστηκεν ἀρκετό. Οὔτε φάνηκε πιὸ δυνατός δὲ Ζαροβάσηλ, ὅταν ἔταξε τὸν ἀλλαξιστοποιῶν τῆς Βασιλώνας τὴν τρέχοντα τὸν σκληρόν τοῦ Ναθουρούδοντος, νὰ ἔστανε τὸν καρπόντο τὸν καρπόντο τοῦ Ναθουρούδοντος, οὐδὲ τὸν καρπόντο τοῦ Ναθουρούδοντος, οὐδὲ τὸν καρπόντο τοῦ Ναθουρούδοντος. Στὸ τελευταῖο βλαστάρι, τὸ Θεό της εἰρήνης στῆς πλαχνικῆς τὸν πατέρα, τὸν ἀγγελο τῆς μεγάλης Βουλῆς, τὸ Γέρο τῆς ἀνεντημοτῆς Περθίνας, ἰδίηθρη ἡ εὔσοδία νὰ τελειώσῃ τὸ μεράκι τὸν πόσαγεστ, καὶ νὰ διποτάξῃ τὸν κόσμο τὸν καρπόντο τοῦ γλυκοῦ καὶ τὸν καρπόντο τοῦ γλυκοῦ.

"Ἀληθίεια· ἀπὸ μέσην ἀπ' τὴν ἡρακλινὴ τὸν ἔργον ὄνομάτων ξεπροβάλλουσαν ἀλλαζευτα τὰ πράγματα. Οἱ μελιφόδες τῆς λύρας τοῦ Δαβὶδ τοῦ κάκου ἀκουστήκανε ἀπ' τὴν Ἱερουσαλήμ τὰ ψηλώρυτα τοῦ Σολομώντα διανέμονται τὸν καρπόντο τοῦ Ναθουρούδοντος τῆς Ανατολῆς Οχρυκή, ἐπεισι καταγίς, γαλάσματα ποὺ μὲ τὸ μεγαλεῖο τους δείχγουν τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἀνθρωπότητος γιὰ ἔργο ἀθένατο· τοῦ κάκου δὲ Οὐρίς ξαπλώνει τοῦ Τούρδου τὸ κράτος ὡς τὸν Αίλαντικο κόρφο· ὅλα καὶ τὰ πατεροθύματα εἴτανε ἔργα πρόσκαιρα· δὲν εἴτανε καίνα ποὺ προμελετοῦσε τὸν Θεό τὸ θέλημα.

Καὶ δύνας δὲ τι εἴπε δὲ Θεὸς δὲν εἴτανε νὰ μὴ γίνηται· "Ο ἀνθρωπός μονάχος του, δησ καὶ βασιλεὺς, δησ καὶ δροσίτης σοφρός, πάντα παρτερούριον ἔργα θὲ καρυη, ἐν τοσιδεῖ τὸν κατορθώσῃ ν' ἀνεβῆται τὸ Θεό, μὲ ἀγαπή καὶ ταπεινοσύνη καὶ νὰ πράξῃ ἔκεινα, δῆπον μονάχη γιὰ τὴν γέρη κατορθώνει.

Καὶ να, τὸ πλήρωμα τοῦ γράμμου ἔργου εἴτε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γίνεται· ἔνθρωπος, καὶ ως ἔνθρωπος τελειώνει τὸ μεγάλο ἔργο, ἔνθρωπος τέλειος, ἀνώτερος ἀπ' τὰ πάθη καὶ τὶς ἀνθρωπινές ἀδυναμίες. "Ο κόσμος δῆλος ἔφαντάζουνταν πῶς δὲ θέλαε τοῦ Ἀθραάμ βασιλεία καὶ δύναμη ὑπερική, πρόσκαιρον βασιλεία μὲ κάστρα καὶ παλάτια, μὲ στρατέματα καὶ στόλους, μὲ μουσικές καὶ παρτερούριον, βασιλεία μὲ κάστρα καὶ παλάτια, μὲ στρατέματα καὶ στόλους, μὲ μουσικές καὶ παρτερούριον, μὲ γράμματα καὶ μέδαλλα, μὲ αἴρατα

γράμματα στὰ γύνατά του καὶ κοιτάζοντας ψηλά τοις ἀγοράλεισ σὰ προσευχῇ»... Κι δὲ πατέρας εἴπε στοὺς σκληρούς του· Γλύκωρες θράλτε τὴν φρεστικὴ τὴν πρώτη καὶ ντύσε τον, καὶ δῶστε δαχτυλίδι στὸ χέρι του καὶ σκυτάλην γιὰ τὰ πόδια, καὶ φέρτε σφάξτε τὸ μοσκάρι τὸ θεοτό· κι ἀς φάμε, καὶ ζεφαντώσουμε. Τι αὐτὸς δὲ γύρος μου πεθαμένος εἴτανε κι ἔζητε, χρυσίνος εἴτανε καὶ βρέθηκε...

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ (διακόφτοντας, γλήγωρα καὶ θυμωμένα). Νὰ σου πῶ τὸ παρακάπτοντο ἔγω, πατέρε, τι δὲ παραβολή τοῦ Ἀσωτοῦ ταριχεύει περιφράση σὲ μᾶς· «Κι ἔχειστε νὰ ζεφαντώσουμεν. Κ' εἴτανε τὸ γιός του δὲ πιὸ μεγάλος στὸ χωράφι. Καὶ καθὼς γύριζε καὶ ζύγωντας τὸν πόστη, ἔκουσε τραχύδια καὶ κράζοντας ἔνα κοπέλλι